

Sosiaalihuoltolain koulutuspäivä

19.4.2018

SHL

Keskeiset muutokset

SOSIAALIPALVELUJEN ASIAKKUUS

Yhteydenotto
sosiaalitoimeen
(asiakas itse,
läheinen,
viranomainen)

**Palvelu-
tarpeen
arvio**

(Asiakas-
suunnitelma)

Palvelujen
järjestäminen

**Kiireellisen
avun tarve
arvioitava
heti**

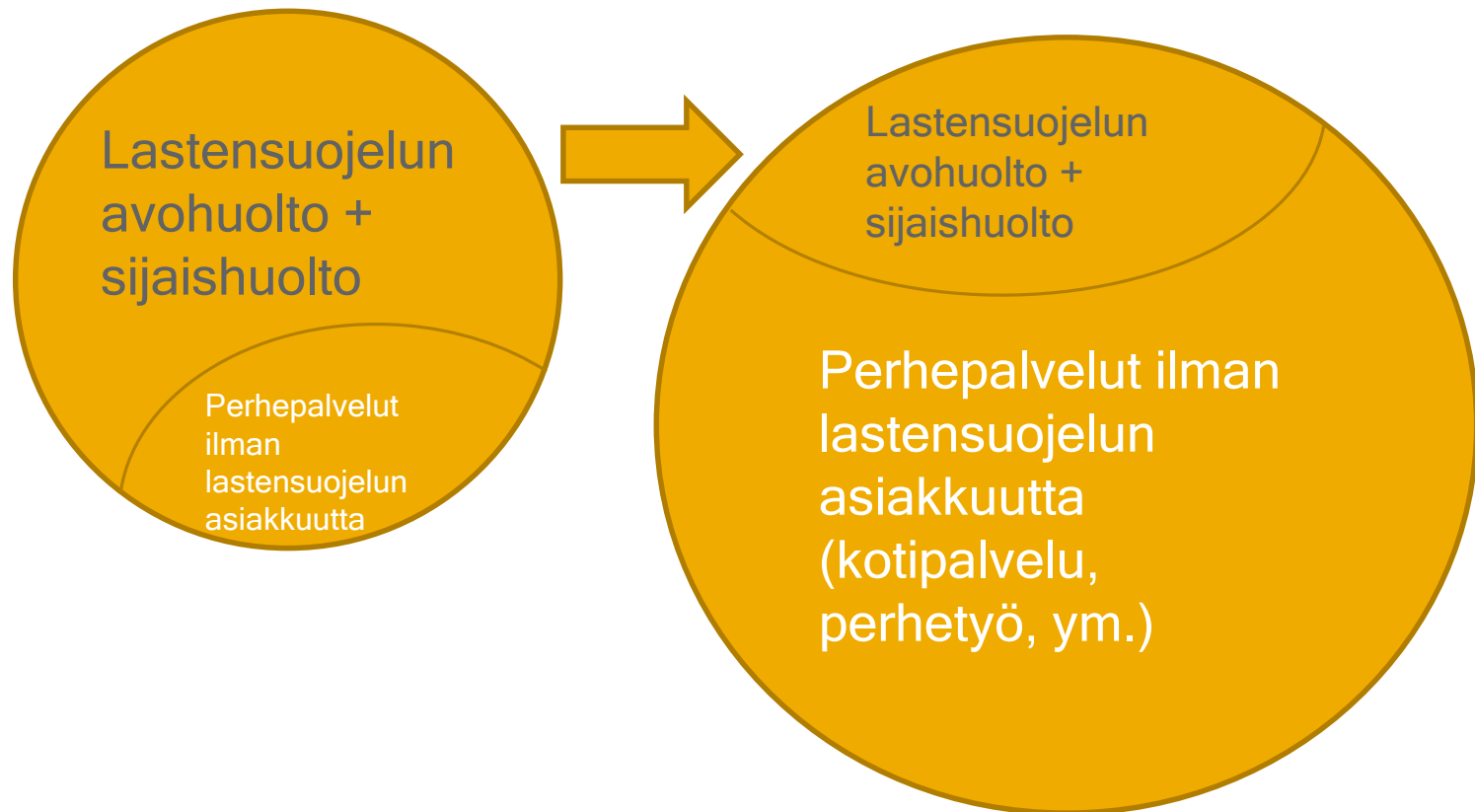
Oma-
työntekijän
nimeäminen

Päätös
palveluista

Asiakkuus
päätyy,
kun tuen
tarvetta
ei ole

Monialainen yhteistyö

Perhepalvelujen painopiste muuttuu

Tuen tarpeet sosiaalipalvelujen taustalla

Sosiaalipalveluja järjestetään tuen tarpeen pohjalta

<ul style="list-style-type: none">• Jokapäiväisen elämän tuki	<ul style="list-style-type: none">• Asumisen tuki
<ul style="list-style-type: none">• Taloudellisen tuen tarve	<ul style="list-style-type: none">• Äkillinen kriisitilanne
<ul style="list-style-type: none">• Lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä kaltoinkohtelusta aiheutuva tuen tarve	<ul style="list-style-type: none">• Sosiaalisen syrjäytymisen torjumisen ja osallisuuden lisääminen
<ul style="list-style-type: none">• Lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen	<ul style="list-style-type: none">• Päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta tai muusta vammasta, sairaudesta tai ikääntymisestä aiheutuva tuen tarve
<ul style="list-style-type: none">• Muuhun toimintakykyyn liittyvä tuen tarve	<ul style="list-style-type: none">• Tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukeminen

Tuen tarpeen
perusteella
järjestettävät

SOSIAALIPALVELUT

Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen (12§)

- Jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.
- Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa henkilöllä on oikeus saada riittävät sosiaalihuollon palvelut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitetulta kotikunnaltaan tai siltä kuntayhtymältä, johon kotikunta kuuluu, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen (13 §)

- Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan.
- Palvelujen on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

Lisää ehkäiseviä perhepalveluja

- Lapsiperheiden tuessa panostetaan varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn
- Perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmiä on mahdollista saada **myös** yleisinä perhepalveluina **ilman lastensuojelun asiakkuutta.**
- Oikeus palvelujen saamiseen on yhtä vahva kuin lastensuojelulaissa
- **Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta** uusi tehtävä kunnille

Kuinka vahva oikeus palveluihin lastensuojelussa on ja miten toteutuu jatkossa sosiaalihuoltolaissa?

- LSL 36 §: Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen asiakassuunnitelmassa.
- Sama oikeus jatkossa SHL:n perusteella (13 §, 39 §) eli omatyöntekijä arvioi ja merkitsee suunnitelmaan, mitkä palvelut välttämättömiä.
- Lisäksi omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevä sosiaalityöntekijä tekee 46 §:n mukaisesti päätöksen kaikista tarvittavista palveluista (erityistä tukea tarvitseville lapsille ja aikuisille)

Lisäksi tiettyjä palveluja koskevia erityissäännöksiä

- Kotipalvelu
- raskaana olevan oikeus saada päihdepalveluja
- lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa koskevat säännökset

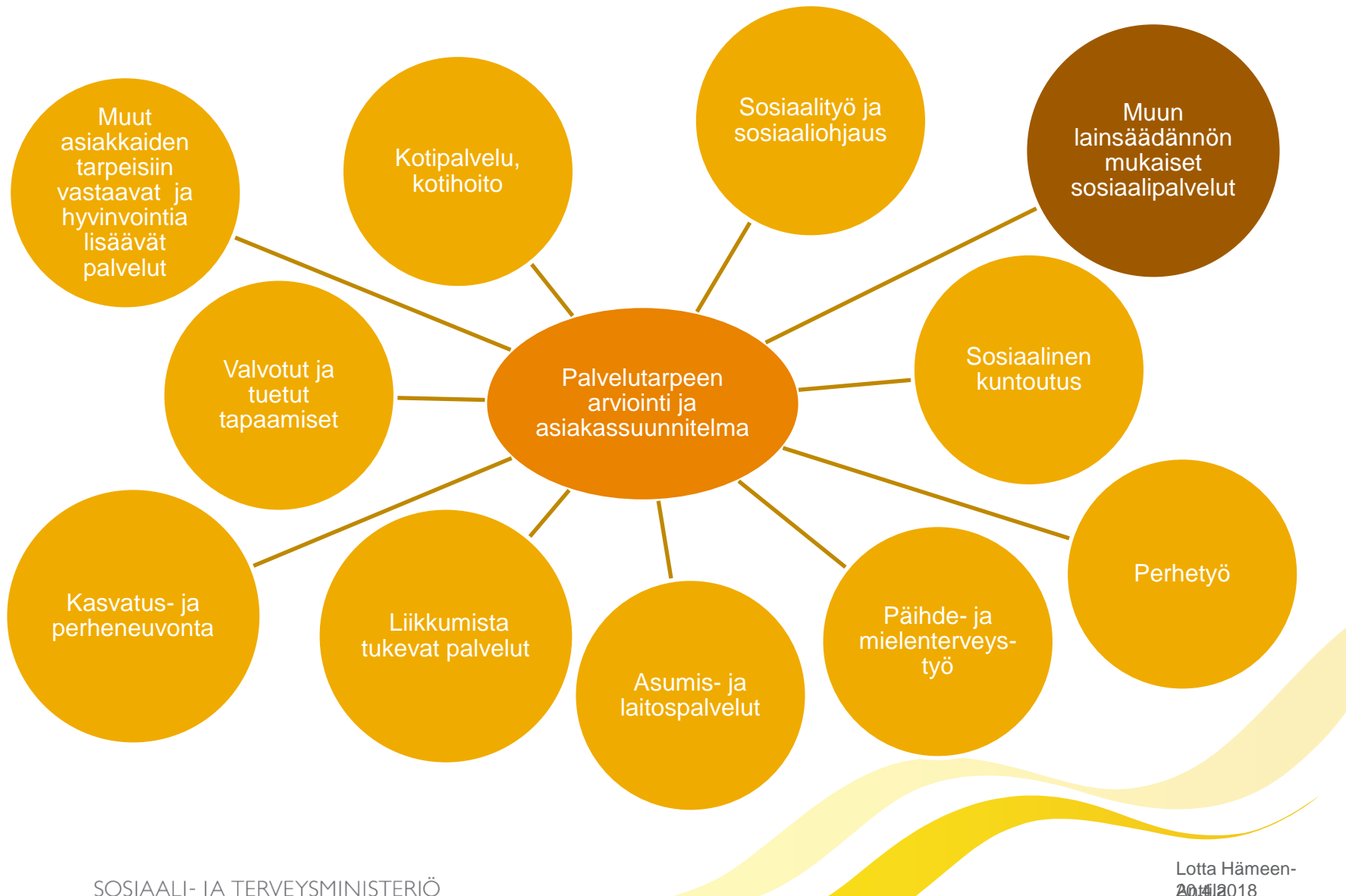
Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (14§)

- Kunnallisina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:
 - 1) sosiaalityötä;
 - 2) sosiaaliohjausta;
 - 3) sosiaalista kuntoutusta;
 - 4) perhetyötä;
 - 5) kotipalvelua;
 - 6) kotihoitoa;
 - 7) asumispalveluja

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (14§) jatkuu..

- 8) laitospalveluja,
- 9) liikkumista tukevia palveluja
- 10) päihdetyötä
- 11) mielenterveystyötä
- 12) kasvatus- ja perheneuvontaa
- 13) lapsen ja vanhemman välisen tapaamisen valvontaa
- 14) muita 11§:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia hyvinvoinnille välttämättömiä palveluja
- **Lisäksi sosiaalipalveluista säädetään lukuisissa erityislaeissa**

Sosiaalipalvelut

15 § Sosiaalityö

- Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta.
- Sosiaalityö on luonteeltaan **muutosta tukevaa työtä**, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.

16 § Sosiaaliohjaus

- Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa.
- Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

SHL 17 § Perhetyö

- Perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi.
- Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi.

Velvollisuus järjestää lapsiperheille kotipalvelua, kun lain edellytykset täyttyvät (19 §)

- **Lapsiperheillä on oikeus** saada perheen huolenpitotehtävän turvaamiseksi välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi.
- Kotipalvelua annetaan sairauden, synnytyksen, vamman, tai muun vastaavan toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella.
- Oikeus kotipalvelun saamiseen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta.

Kotipalvelu jatkuu...

- Tyypillinen toimintakykyä alentava laissa tarkoitettu syy on uupumus. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien erotilannetta tai tilannetta, jossa toinen vanhemmista on vankilassa tai perheenjäsenen kuolemaa. Elämäntilanne voi aiheuttaa tuen tarvetta myös muun omaisen tai läheisen vaikean sairauden tai poismenon johdosta. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on vammaisen lapsi, kaksoset tai aikuinen omainen hoidettavana.
- Myös lastensuojelun asiakkaille on järjestettävä tarvittaessa kotipalvelua, vaikka lastensuojelun asiakkuus ei ole edellytyksenä kotipalvelun saamiselle.

Kotipalvelun sisältö

- Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista.
- Kotipalveluun sisältyvinä tukipalveluina annetaan ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalveluja sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja.

20 § Kotihoito

- Kotihoidolla tarkoitetaan kotipalvelun ja terveydenhuoltolain 25 §:ään sisältyvien kotisairaanhoidon tehtävien muodostamaa kokonaisuutta.

Kasvatus- ja perheneuvonta 26 §

- Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi.
- Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea.
- Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa.

Lapsen ja vanhemman tapaamisten valvonta (27 §)

- Valvottu vaihto / tuettu tai valvottu tapaaminen
- Valvonta perustuu joko sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen so. valvotut tapaamiset järjestettävä sen mukaisesti kuin sopimuksessa tai päätöksessä määritelty
- Palvelu on maksuton
- Valvoja huolehtii tapaamisten toteutumisesta lapsen edun mukaisesti
 - toteutumatta jääneistä /keskeytetyistä tapaamisista kirjallinen selvitys toimivaltaiselle lastenvalvojalle
 - HUOM lastenvalvojalla SHL:n mukainen toimimisvelvollisuus

Päihdetyö kunnallisena sosiaalipalveluna (24 §)

- Päihdetyöllä tuetaan päihteettömyyttä, vähennetään riskitekijöitä ja vahvistetaan voimavaroja ja hyvinvointia tukevia elementtejä
- Päihdetyön muodot:
 - ohjaus ja neuvonta
 - päihdehuoltolain mukaiset sosiaalihuollon erityispalvelut
 - muut päihteettömyyttä tukevat tai ongelmakäytön haittoja vähentävät sosiaalipalvelut
- Päihdehuollon palvelut on suunnattu päihteiden ongelmakäyttäjille, heidän omaisilleen ja muille läheisilleen

Raskaana olevilla subjektiivinen oikeus päihdehoitoon (24 §)

- Raskaina olevilla on oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut
- Palvelujen riittävyyden arvioi työntekijä yhteistyössä asiakkaan kanssa, mutta lähtökohta on selvä: palvelut saatava välittömästi ja oikeus on subjektiivinen
- Vastaava oikeus olemassa myös terveydenhuollossa

Mielenterveystyö sosiaalihuollossa (25 §)

- Tavoitteena vahvistaa mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja poistaa ja vähentää vaarantavia tekijöitä
- Mielenterveystyön muotoja:
 - ohjaus ja neuvonta
 - yksilön ja perheen tarpeen mukainen psykososiaalinen tuki
 - yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen äkillisissä, järkyttävissä kriisitilanteissa
 - muut yksilön mielenterveyttä tukevat sosiaalipalvelut
- Sekä kunnan sosiaalihuollon päihde- että mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden kunnan muiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa.

21§ Apua ja tukea asunnon tai asumisen järjestämiseen

- Tarkoitettu erityisestä syystä apua tai tukea tarvitseville
- Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia muuttamista edellyttäviin palveluihin nähden
- Asumispalvelujen luokittelut:
 - **Tilapäisasuminen** lyhytaikaiseen, kiireelliseen avun tarpeeseen
 - **Tuettu asuminen** itsenäisen asumisen tueksi tai siirtymävaiheen mahdollistamiseen
 - **Palveluasuminen** yhdistää soveltuvan (palvelu-) asunnon ja tuen
 - **Tehostettu palveluasuminen** ympärivuorokautista tukea ja apua tarvitseville

21§ Asumispalvelut jatkuu

- **Palveluasumisella** tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateriat-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.
- **Tehostetussa palveluasumisessa** palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti.

Asumispalvelut jatkuu

- Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut.

22 § Laitospalvelut

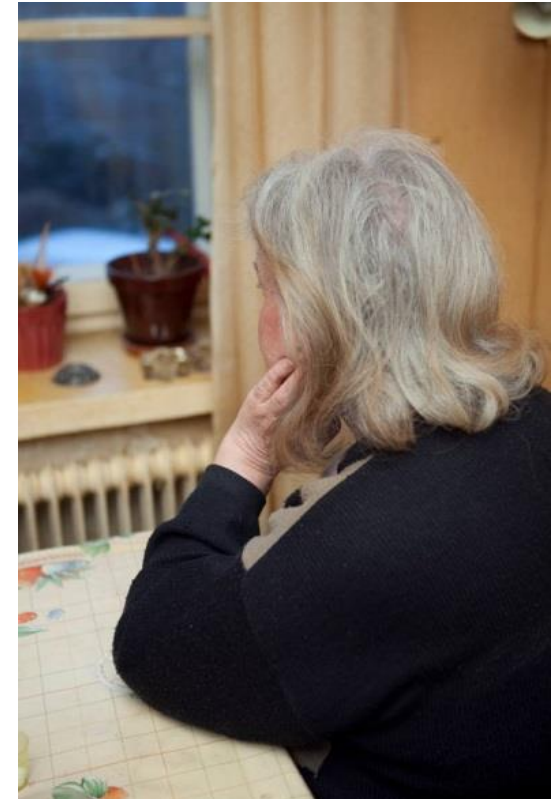
- Sosiaalihuollon laitospalveluilla tarkoitetaan hoidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti, päivisin, öisin tai ympärivuorokautisesti.
- Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.

Laitospalvelut jatkuu...

- Laitospalveluja toteutettaessa henkilölle on järjestettävä hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito
- Hänelle on lisäksi pyrittävä järjestämään turvallinen, kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö, joka antaa mahdollisuuden yksityisyyteen ja edistää kuntoutumista, omatoimisuutta ja toimintakykyä.

23§ Liikkumista tukevat palvelut

- Henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä alentuneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman perusteella ja tarvitsevat palvelua jokapäiväiseen elämään liittyvän syyn takia
- Määrärahasidonnainen palvelu, mutta mitään ryhmää ei voida kategorisesti sulkea ulos
- Tukea järjestetään yksilöllisen palvelutarpeeseen mm.
 - ohjauksella ja harjoittelulla
 - saattajapalveluilla
 - ryhmäkuljetuksina
 - taksin tai muun kuljetusten korvaamisella
- Ensisijaista aina julkisen joukkoliikenteen käyttö ja kutsu- ja palveluliikenne

SHL 17 § Sosiaalinen kuntoutus

- Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

SHL 17 § jatkuu

- Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:
- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

SHL 17 § jatkuu

- Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.
- Nuoret = 18-24-vuotiaat

28 § Muut sosiaalipalvelut

- Lomanviettopalveluja ja tukea lomanvieton järjestämiseen annetaan perhetilanteen, pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella.
- Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa sekä tukihenkilö- tai perhe lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi.
- **Kaikkien asiakkaiden hyvinvointia voidaan edistää myös muilla kuin 3 luvussa mainituilla sosiaalipalveluilla.**

29§ Sosiaalipäivystys

- **Sosiaalipäivystys on järjestettävä ympärivuorokautisesti** kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi.
- Kiireellisinä sosiaalipalveluina on pystyttävä järjestämään myös mm. kiireellistä majoittamista, taloudellista tukea ja muita välttämättömiä palveluja tarpeen mukaan.
- Palvelut voitava toteuttaa siten kuin laissa säädetään. Palveluun voitava saada yhteys ympäri vuorokauden.
- Sosiaalipäivystystä toteutettaessa on toimittava yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

SHL

Palvelujen laatu ja asiakkaan etu

SHL 4 § Asiakkaan etu

- Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat:
- 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin;
- 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen;
- 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan;

SHL 4 § jatkuu

- 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen;
 - 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämään sekä osallisuutta edistävän toiminnan;
 - 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa.
-
- Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

SHL 30 §

Keskeiset periaatteet sosiaalihuoltoa toteutettaessa

- Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata.
- Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu siten kuin 4 ja 5 §:ssä säädetään

SHL 32 §

Lapsen ja nuoren mielipide ja toivomukset

- Sosiaalihuollon tarvetta arvioitaessa, lasta ja nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä sekä sosiaalihuoltoa toteutettaessa
- lapsen ja nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

SHL 48 § Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

- Sosiaalihuollon henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajina toimivien henkilöiden on toimittava siten, että asiakkaalle annettavat sosiaalipalvelut toteutetaan laadukkaasti.
- Edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön on ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta kunnan sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.

SHL 48 § jatkoa

- Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä.

- Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena.

SHL 49 §

Toimenpiteet ilmoituksen johdosta

- Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön tulee käynnistää toimet epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi. Henkilön on ilmoitettava asiasta salassapitosäännösten estämättä aluehallintovirastolle, jos epäkohtaa tai ilmeisen epäkohdan uhkaa ei korjata viivytyksettä.
- Aluehallintovirasto tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksen epäkohdan poistamiseksi ja päättää sitä koskevista lisätoimenpiteistä siten kuin erikseen säädetään.

Asiakaslähtöisyys

Prosessi asiakkaan tukena

Tehokas asiakasprosessi sosiaalihuollossa

- Nopeuttaa asiakkaan ohjautumista tarvittaviin palveluihin ja lyhentää asiakkuuksien kestoja
- Asiakasprosessia koskevia säännöksiä ovat
 - ohjaus ja neuvonta
 - palveluntarpeesta ilmoittaminen
 - palveluntarpeen arviointi: tilapäinen, määräaikainen tai pitkäaikainen tuentarve
 - omatyöntekijä
 - monialainen yhteistyö
 - asiakassuunnitelma
 - läheisverkoston kartoittaminen
 - ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta

Ohjaus ja neuvonta keskeiseen rooliin (6§)

- Kunnan asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa
- Neuvontaa ja ohjausta järjestetään tarvittaessa yhteistyössä terveydenhuollon kanssa
- Kotikäynnit voivat olla osa ohjausta ja neuvontaa ja niiden kautta voidaan kertoa kunnassa olevista palveluista

Tiedot siitä, minkälaisia palveluja on mahdollista saada ja miten hakea, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla. Palveluja järjestetään muiden peruspalvelujen yhteydessä. (33 §)

Yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi (35§)

- Jos sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, henkilö on ohjattava hakemaan palveluja tai otettava yhteys kunnalliseen sosiaalihuoltoon. Yhteydenottoon tarvitaan suostumus.
- Jos suostumusta ei saada, yhteys sosiaalihuoltoon on kuitenkin otettava viipymättä, kun
 - henkilö on kykenemätön vastaamaan omasta terveydestään ja turvallisuudestaan, tai
 - kyse on lapsen edusta
- **Ohjaus- ja yhteydenottovelvollisuus:** terveydenhuollon ammattihenkilöt, sosiaalikuraattorit, sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, poliisin, Kelan, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Tullin, ulosottoviranomaisen ja Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevat.

Palvelutarpeen arvio asiakkuuden alussa (36§)

- Palvelutarpeen arvio on aloitettava viimeistään 7. arkipäivänä yhteydenotosta, jos henkilö
 - on yli 75 -vuotias
 - saa vammaisetuksista annetun lain mukaista ylintä hoitotukea
 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvio on aloitettava 7. arkipäivänä vireille tulosta ja valmistuttava 3 kuukaudessa
- Muussa tapauksessa arviointi on aloitettava **viipymättä** ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä
- Kiireellisen avun tarve on selvitettävä välittömästi, kun tieto avuntarpeesta tulee
- Tehdään elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaistensa, läheistensä ja muiden toimijoiden kanssa

Palvelutarpeen arvioinnin sisältö (36§, 37§ ja 41§):

- Palvelutarpeen arvio tehdään kirjallisesti ja sen tulee sisältää
 - yhteenveto asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta (tilapäinen, toistuva vai pitkäaikainen)
 - sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä
 - asiakkaan mielipide ja näkemys palvelutarpeestaan sekä
 - asiakkaan ja työntekijän arvio omatyöntekijän tarpeesta
- Arviointia tehdessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa ja erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamiseksi ja niiden vaikutukset
- **Palvelutarpeen arvioinnissa on käytettävä riittävästi asiantuntemusta ja osaamista → laki velvoittaa osallistumaan työntekijän pyynnöstä**

Kuka tekee palvelutarpeen arvion?

- Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla henkilöllä on oltava palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus, ellei muualla laissa toisin säädetä.
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla viranhaltijalla on oltava kelpoisuuslain 3§:n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus.

SHL:n mukainen erityinen tuki

- Säännöksillä, jotka koskevat erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita on **tarkoitus turvata se, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat henkilöt saavat tarvitsemansa avun ja tuen.**
- Sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitsevat henkilöt on otettava huomioon mm. annettaessa ohjausta ja neuvontaa, hyvinvoinnin seuraamisessa ja edistämisessä sekä palvelutarpeen arviointia tehtäessä ja omatyöntekijää valittaessa.
- Laki sisältää myös erityisen säännöksen hoidon ja huolenpidon turvaavista päätöksistä. Myös osa palveluista on suunnattu erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille.

Erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat (3§)

- Erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä sosiaalihuoltolaissa tarkoitetaan henkilöä, jolla on **erityisiä vaikeuksia hakea ja saada** tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja.
- Syynä voi olla kognitiivinen tai psyykkinen vamma tai sairaus, päihteiden ongelmakäyttö, usean yhtäaikaisen tuen tarve tai muu vastaava syy. Muu vastaava syy voi olla esimerkiksi puutteellinen kielitaito yhdistettynä traumaattisiin kokemuksiin.
- Korkeaan ikään liittyvä tuen tarve ei yksinään ole peruste sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen saamiseen. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta säädetään vanhuspalvelulaissa.

Erityistä tukea tarvitseva lapsi

Lapsi, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä

tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään

tai joka on erityisen tuen tarpeessa edellisessä diassa mainituista syistä.

Nimetty omatyöntekijä asiakkaan tukena (42§)

- Toimii asiakkaan yhteyshenkilönä ja tukee asiakasta tämän henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa ja voimavarojen vahvistamisessa
- Nimetään heti asiakkuuden alussa viimeistään palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
- Pysyy koko sosiaalihuollon asiakkuuden ajan
- Omatyöntekijällä on asiakkaan palvelujen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillinen kelpoisuus
- Jos asiakkaalla on jo vastuutyöntekijä (erityislainsäädännön perusteella) tai omatyöntekijää ei muuten tarvita, erillistä työntekijää ei tarvitse nimetä

Erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijä

- Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan omatyöntekijän tai omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalityöntekijä.
- Asiakastyötä tekevä sosiaalityöntekijä voi olla esimerkiksi omatyöntekijän asiakastyötä tekevä esimies, työpari tai saman tiimin jäsen.

Omatyöntekijän tehtävät

- Omatyöntekijän rooli vaihtelee asiakkaan tarpeiden mukaisesti.
- Vähän palveluja tarvitsevalle asiakkaalle voi riittää tieto siitä, kehen kunnan työntekijään hän voi tarvittaessa olla yhteydessä.
- Useita palveluja tarvitseva nuori voi puolestaan tarvita omatyöntekijää, joka aktiivisesti seuraa tavoitteiden toteutumista ja tarvittaessa saattaa nuoren palveluihin.

Palvelujen järjestäminen palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti (38 §)

- Kun tuen tarve on jatkuvaa tai toistuvaa, palveluja on järjestettävä siten, että tavoitteena on asiakkaan itsenäinen selviytyminen ja tuen tarpeen päättyminen asiakkaan kanssa tavoitteeksi asetetun määräajan jälkeen.
- Henkilöille, joiden tuen tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, tuki on pyrittävä järjestämään siten, että turvataan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista.

SHL 39 §

Asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa:

- 1) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta;
- 2) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä;
- 3) omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän arvio asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisajankohdasta ja kestosta;
- 4) tiedot siitä kuinka usein asiakas ja omatyöntekijä tai muu asiakkaan palveluista vastaava työntekijä tulevat tapaamaan;

Asiakassuunnitelma jatkuu...

- 5) asiakkaan ja työntekijän arvion asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista;
- 6) asiakkaan ja työntekijän yhdessä asettamat tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään;
- 7) arvion asiakkuuden kestosta;
- 8) tiedot eri alojen yhteistyötahoista, jotka osallistuvat asiakkaan tarpeisiin vastaamiseen ja vastuiden jakautuminen niiden kesken;
- 9) suunnitelman toteutumisen seuranta, tavoitteiden saavuttamista ja tarpeiden uudelleen arviointia koskevat tiedot.

Ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta (40§)

- Jos asiakkaan tarpeisiin ei voida vastata vain sosiaalihuollon toimin, asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista vastaavan sosiaalihuollon ammattihenkilön, omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän on asiakkaan suostumuksella otettava yhteyttä siihen viranomaiseen, jonka vastuulle tarvittavien toimien järjestäminen ensisijaisesti kuuluu.
- Ilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen tulee asiakkaan suostumuksella ilmoittaa siihen yhteyttä ottaneelle viranomaiselle ilman aiheetonta viivytystä, mihin toimiin se on ilmoituksen johdosta ryhtynyt.

Monialainen yhteistyö (41§)

- Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen.
- Työntekijä on tarpeen mukaan yhteydessä eri asiantuntijoihin ja henkilön omaisiin ja läheisiin
- **Toiminta asiakkaan suostumuksella**, ilman suostumusta toimiminen on poikkeus ja edellyttää laissa säädettyjä perusteita

Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi (Sosiaalihuollon asiakaslaki 17 §)

- Jos asiakkaan suostumusta ei voida saada tai asiakas tai hänen laillinen edustajansa nimenomaan kieltää tietojen antamisen, saa antaa välttämättömiä tietoja asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi tai niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi **JOS:**
- **1) hoidon ja huollon tarve ilmeinen terveyden, kehityksen, tai turvallisuuden vaarantumisen vuoksi, eikä asiaa muutoin voida selvittää tai hoidon ja huollon toimenpiteitä toteuttaa**

Sosiaalihuollon asiakaslain 17 § jatkuu

- 2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi
- 3) tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä
- Tietoja saa antaa toiselle sosiaalihuollon viranomaiselle tai sen toimeksiannosta sosiaalihuoltoa suorittavalle
- Yksityiselle sos. tai terv.huollon taholle tietoja vain sen verran kuin välttämätöntä välittömän hoidon tai huollon toteuttamiseksi tai jos muu rinnastettava syy.

SHL

ja terveydenhuolto

SHL 2 § 2 mom.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa tai kun asiakas muutoin tarvitsee sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja on sovellettava niitä sosiaali- ja terveydenhuollon säännöksiä, jotka asiakkaan edun mukaisesti parhaiten turvaavat tuen tarpeita vastaavat palvelut ja lääketieteellisen tarpeen mukaisen hoidon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut (THL 8 a §)

- = shl 2 § 2 mom.
- tarkoituksena on edistää yhteisten toimintayksiköiden käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä turvata asiakkaan edun toteutuminen ja yhdenvertainen kohtelu eri yksiköissä ja palveluissa.
- Terveydenhuoltolain 8 a § koskee sekä palveluntuottajan hallitsemisissa tiloissa annettavia palveluja kuten asumispalveluja ja laitoshoidon että asiakkaan kotiin tuotavia palveluja kuten kotipalveluja ja kotisairaanhoidon. Tyypillisiä säännöksessä tarkoitettuja palveluja ovat päihdepalvelut sekä perheneuvolojen palvelut.

esim. päihdehuollossa

- kyse terveydenhuollosta, jos palveluja annetaan lääketieteellisin perustein
- kyse sosiaalihuollosta, jos sosiaalihuollon lainsäädännön mukainen palvelutarpeen arviointi ja palvelujen myöntämisen kriteerit

= päihdehoitoon sovelletaan hoitotakuusäännöksiä

THL 69 §

- Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuollon palveluista, lapselle ja hänen perheelleen on järjestettävä viipymättä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät terveydenhuollon palvelut.
- Palvelut on järjestettävä tarvittaessa nopeamminkin kuin mitä hoitotakuu edellyttäisi.

Oikeus saada palveluja koskee koko perhettä

- esim. päihde- ja mielenterveyspalveluja on oikeus saada jo ennen lastensuojelun asiakkuutta
- sijoituksen aikana vanhemmilla on oikeus saada palveluja tarpeen mukaan
- lastensuojelun sijoituksella ei saa korvata terveydenhuollon palveluja
- oikeus palvelujen saamiseen koskee myös jälkihuoltoa

46 § Hoidon ja huolenpidon turvaava päätös

- Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen niistä sosiaalipalveluista, joilla yhdessä turvataan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai aikuisen välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä terveys ja kehitys, jos menettely on asiakkaan edun mukainen.

Hoito- ja palvelusuunnitelman tekeminen määräajassa (THL 24 §)

- Terveystieteiden tutkimuskeskuksen sairaanhoitoa koskevaan 24 §:n 3 momenttiin on lisätty säännös, jonka mukaan silloin kun potilaana on erityistä tukea tarvitseva lapsi tai muu erityisen tuen tarpeessa oleva henkilö,
- hänelle tulee pyrkiä tekemään hoito- ja palvelusuunnitelma siten, että suunnitelma voidaan ottaa huomioon sosiaalihuoltolain 46 §:n mukaista päätöstä tehtäessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö (THL 32 §)

- Sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään monialaisen yhteistyön toteuttamisesta ja muiden viranomaisten velvollisuudesta osallistua sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen silloin kun henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät muiden viranomaisten toimia.
- Terveydenhuoltolain 32 §:n 2 momentti velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön osallistumaan henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen toimenpiteestä vastaavan sosiaalihuollon työntekijän pyynnöstä.

SHL

ja toimeentulotuki

Toimeentulotukiuudistus

- Perustoimeentulotuen KEELA -siirto
- Uudistus oli osa edellisen hallituksen rakenneuudistusohjelmaa
- Tarkoituksena on parantaa ihmisten yhdenvertaisuutta tuen saamisessa, tehostaa toimintaa ja vähentää kuntien tehtäviä tiukassa taloustilanteessa
- Laaja-alaista harkintaa edellyttävät täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki säilyvät kunnissa sosiaalitoimen tehtävinä

Toimeentulotuki uudistus jatkuu..

- Kelan etuuskäsittelyssä varmistetaan asiakkaiden ohjaus sosiaalityöhön yhteisesti sovituin perustein
- Siirrosta johtuen uudessa sosiaalihuoltolaissa on entistä paremmin huomioitu viranomaisyhteistyön toimivuus ja asiakkaiden ohjautuminen tarvittavien palvelujen piiriin.
- Asiakaslähtöisyys ja avoin toimiminen yhteistyössä asiakkaan kanssa ovat uudistuksen kulmakivi
- **Muutos mahdollistaa aikuissosiaalityön painopisteen siirtymisen kohti ehkäisevää sosiaalityötä**

SHL ja vanhustalvelulaki

Vanhuspalvelut ja sosiaalihuoltolaki

- Sosiaalihuoltolakia **yleislakina** sovelletaan myös iäkkäisiin henkilöihin. Vanhuspalvelulakia sovelletaan niissä tilanteissa, joissa iäkkäällä henkilöllä on oikeus sen mukaisiin palveluihin ja ne toteuttavat asiakkaan etua paremmin kuin sosiaalihuoltolaki.
- Liikkumisen tuen (23 §) laajentaminen pelkästä kuljetuspalvelusta koskemaan laajemmin kaikkia liikkumista tukevia toimia turvaa osaltaan iäkkäiden henkilöiden suoriutumista, omatoimisuutta, osallisuutta sekä kotona asumista.

Vanhuspalvelut ja sosiaalihuoltolaki

- Iäkkäät asiakkaat tarvitsevat usein samanaikaisesti monia eri palveluita, joten heitä hyödyttävät pykälät asiakkaan tuen tarpeesta ilmoittamisesta (40 §) ja monialaisesta yhteistyöstä (41 §)
- Palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä tehtävä läheisverkoston kartoittaminen (43 §) turvaa tarvittavan avun ja tuen myös niille läheisille henkilöille, jotka osallistuvat asiakkaan tukemiseen, mutta eivät ole virallisesti omaishoitajia.

Vanhuspalvelulain tavoitteet

- **Ikääntynyt väestö** (vanhuuseläkeikäiset)
 - hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tuetaan
 - vaikuttamismahdollisuus kunnan päätöksentekoon paranee
- **lähäs henkilö** (toimintakyky heikentynyt ikään liittyvien syiden takia)
 - laadukkaiden, oikea-aikaisten, yksilöllistä tarvetta vastaavien palvelujen saanti paranee
 - mahdollisuus vaikuttaa omien palvelujen toteuttamiseen vahvistuu

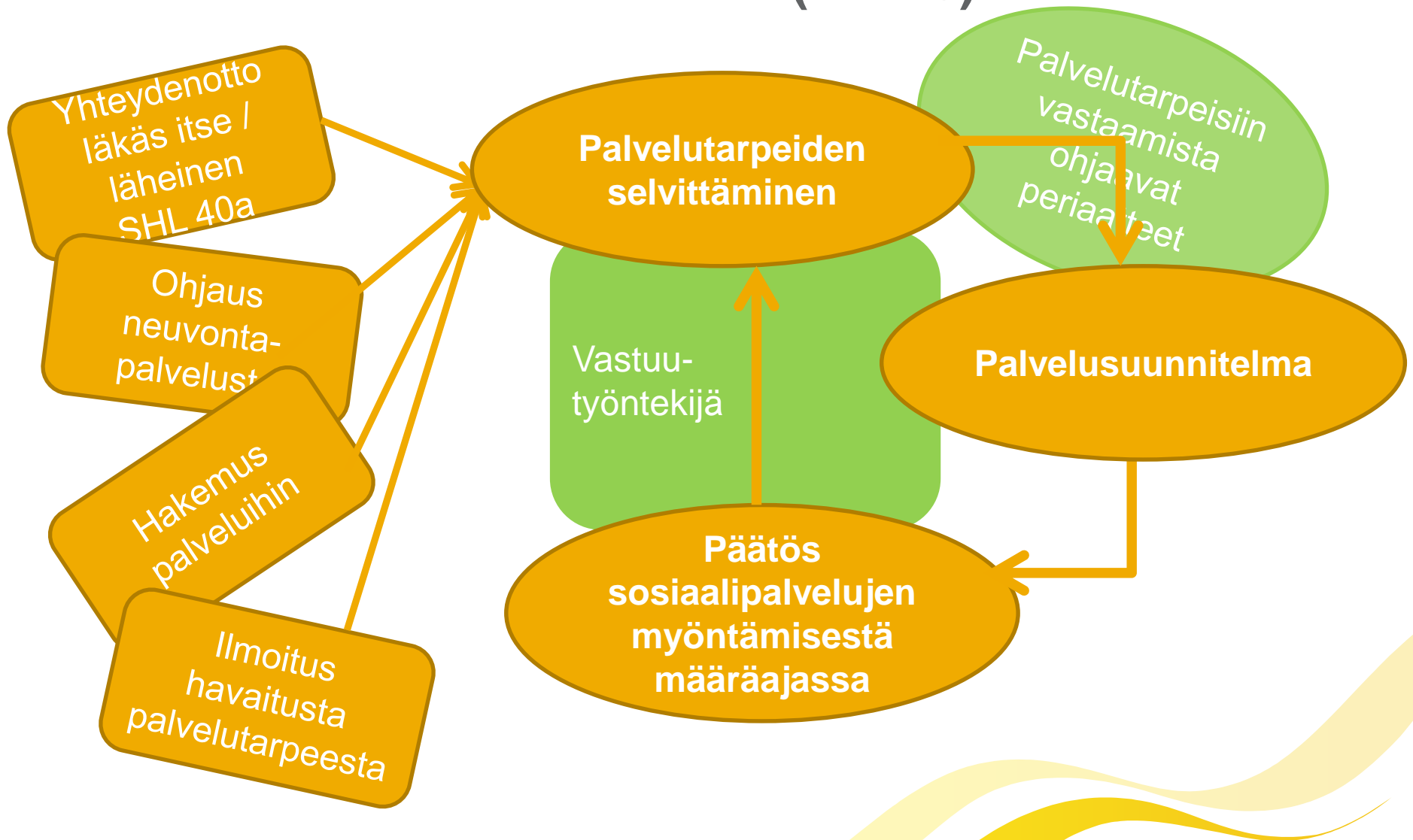
Kunnan suunnitelmat hyvinvoinnin tukemiseksi

- Suunniteltava valtuustokausittain toimenpiteet
 - ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi sekä
 - iäkkäiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi
- Osoitettava riittävät voimavarat suunnitelman toteuttamiseksi
- Tehtävä yhteistyötä kunnan sisällä ja muiden toimijoiden kanssa
- Hankittava riittävä määrä monipuolista asiantuntemusta

Kunnan tehtävät palvelujen järjestämisessä

- Varmistettava palvelujen saatavuus ja saavutettavuus (myös kielelliset oikeudet turvattava)
- Arvioitava vuosittain palvelujen riittävyttä ja laatua
- Tarjottava neuvontapalveluja sekä erityisesti riskiryhmiin kuuluville terveystarkastuksia, vastaanottoja, kotikäyntejä, joihin kuuluu
 - monipuolinen neuvonta ja ohjaus
 - varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki
- Julkaistava puolivuositteittain tiedot, missä ajassa iäkäs voi saada hakemansa palvelut

lökkään henkilön palveluntarpeet & niihin vastaaminen (luku 3)

Palvelutarpeiden selvittäminen

- On aloitettava viipymättä, jos
 - iäkäs henkilö tai joku hänen puolestaan sitä pyytää
 - iäkäs henkilö on tehnyt hakemuksen sosiaalipalveluista (hakemus voidaan tehdä myös suullisesti)
 - neuvontapalveluissa on ilmennyt tarve selvitykselle
 - iäkkään henkilön palvelun tarpeesta on tehty ilmoitus
 - sosiaalipalveluja saavan iäkkään henkilön olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia
- Toimintakyky (fyysinen, kognitiivinen, psyykinen, sosiaalinen) on arvioitava luotettavilla välineillä
- Otettava huomioon ympäristön esteettömyys, asumisen turvallisuus ja lähipalvelujen saatavuus

Palvelusuunnitelma

- Tehtävä ilman aiheetonta viivytystä, kun iäkkään henkilön toimintakyky on arvioitu.
- Määritellään palvelukokonaisuus joka tarvitaan
 - toimintakyvyn tukemiseksi
 - hyvän hoidon turvaamiseksi
- Iäkkään henkilön kanssa on neuvoteltava vaihtoehtoja ja hänen näkemyksensä on kirjattava suunnitelmaan

Vastuutyöntekijä

- 1.1.2015 alkaen sovellettava
- Nimettävä, jos iäkäs henkilö tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen liittyvissä asioissa esim.
 - ei sairauden, päihdeongelman tai muun syyn vuoksi kykene huolehtimaan itsestään
 - vaikea elämäntilanne tai muutosvaihe, kuten leskeytyminen, vakavan sairauden pahenemisvaihe tai kotiutus laitoshoidojakson jälkeen
 - monipalveluasiakkaat, jotka tarvitsevat apua palvelukokonaisuuden hallinnassa
 - turvattomuus, esim. muistisairaudesta johtuen
 - omaishoitotilanteet, joissa omainen tarvitsee apua ja tukea asiakkaan asioiden hoitamisessa.

Vastuutyöntekijä

- Tehtävät:
 - seuraa palvelusuunnitelman toteutumista
 - koordinoi palvelukokonaisuutta
 - varmistaa, että tarvittava tieto kulkee eri tahojen välillä
 - neuvoo ja auttaa palvelujen ja etuuksien saannissa
- Tarve arvioitava aina palvelujen tarpeen selvittämisen yhteydessä

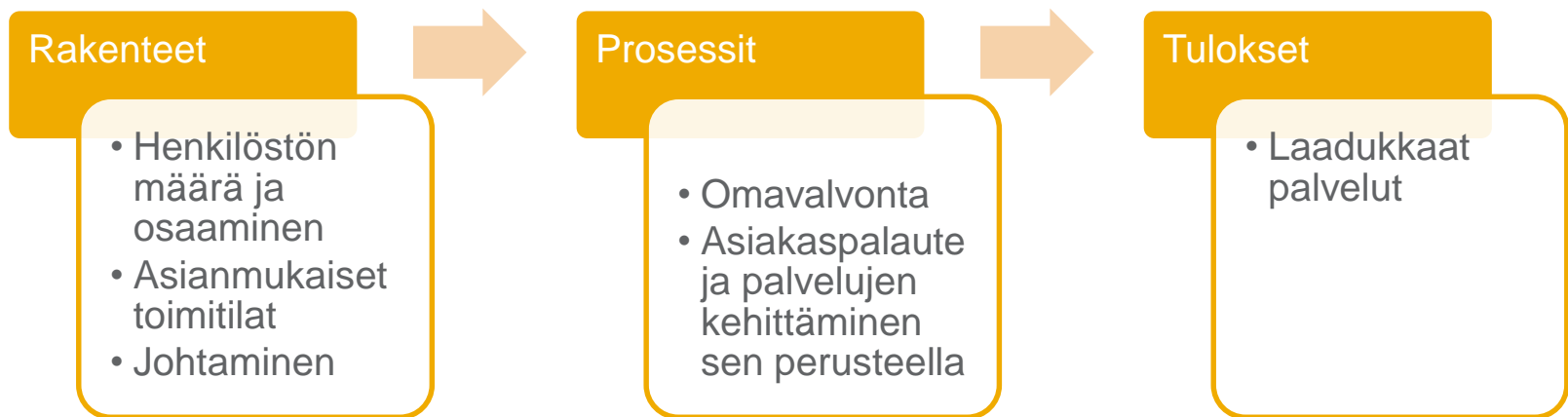
Vastuutyöntekijä

- Kuka voi toimia vastuutyöntekijänä:
 - sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillinen kelpoisuus
 - asiakkaan tarpeisiin nähden riittävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän tuntemus ja ikääntymiseen liittyvä asiantuntemus
 - kunta harkitsee olosuhteisiinsa parhaiten sopivan tavan tehtävän hoitamiseksi esim.
 - joku asiakkaan kanssa työskentelevä työntekijä, jolla on riittävä osaaminen asiakkaan tarpeisiin nähden
 - erillinen tehtävä, jolloin vastuutyöntekijät hoitavat päätyönään monien asiakkaiden vastuutyöntekijän tehtävistä vrt. asiakasvastaava tai muistikoordinaattori
- Toimintaa on kokeiltu pilottihankkeissa, joissa on kehitetty toimintamalleja vastuutyöntekijän tarpeen arvioimiselle ja tehtävien järjestämiselle.

Sosiaalipalvelujen järjestäminen (päättös)

- Kiireellisessä tapauksessa päätös tehtävä ja palvelut järjestettävä viipymättä
- Muussa tapauksessa päätös ilman aiheetonta viivytystä ja myönnetyt palvelut viimeistään 3 kk:n kuluessa päätöksenteosta
- Kielteinen päätös, jos palvelua ei ole saatavissa
- Päätöstä tehtäessä otettava huomioon periaatesäännökset (mm. palvelujen riittävyys)
- Riittävyyden arvioinnin perustana palveluntarpeiden selvitys ja palvelusuunnitelma

Palvelujen laadun varmistaminen (luku 4)

Henkilöstö ja johtaminen toimintayksikössä

- Henkilöstön määrän, koulutuksen ja tehtävärakenteen on vastattava iäkkäiden määrää ja palvelujen tarvetta
- Palvelun tuottajan tiloissa on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokaudenaikoina, jos hoidettavana on iäkkäitä henkilöitä, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa
- Toimintayksikössä on oltava johtaja, joka vastaa, että toiminta täyttää sille asetetut vaatimukset.
- Johtamisen tuettava laadukasta palvelujen kokonaisuutta, kuntouttavan työotteen edistämistä, yhteistyötä, toimintatapojen kehittämistä.

Asiantuntemuksen turvaaminen

- Sovellettava 1.1.2015 lukien
- Kunnassa tarvitaan monipuolista osaamista, jotta
 - ikääntyneen väestön palvelut osataan suunnitella ja toteuttaa laadukkaasti ja vaikuttavasti
 - iäkkäiden henkilöiden palveluiden tarve pystytään selvittämään kattavasti ja monipuolisesti

Asiantuntemuksen turvaaminen

- Erityisasiantuntemusta tulee olla tarjolla ainakin seuraavilta osa-alueilta:
 - hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
 - gerontologinen hoito- ja sosiaalityö
 - geriatria
 - lääkehoito
 - ravitsemus
 - monialainen kuntoutus
 - suun terveydenhuolto
- Kunnan ei tarvitse palkata omaan henkilöstöönsä kaikkea tarvittavaa osaamista vaan sitä voidaan
 - tuottaa yhteistyössä toisten kuntien ja kuntayhtymien kanssa
 - ostamalla yksityisiltä tai järjestöiltä

Pitkäaikainen laitoshoido

- 1.1.2015 voimaan tullut vanhuspalvelulain muutos täsmentää laitoshoidon kriteereitä siten, että se entistä paremmin toteuttaa lain tavoitetta kotiin annettavien palveluiden ensisijaisuudesta.
- Toimenpiteellä parannetaan palveluiden asiakaslähtöisyyttä.
- Rakennemuutos vähentää kustannusten kasvua.
- Laitoshoidon (terveyskeskuksen vuodeosasto, vanhainkoti) kriteerit:
 - lääketieteelliset perusteet
 - asiakas- ja potilasturvallisuus
 - ennen laitoshoitopäätöksen tekemistä on selvitettävä muut palveluiden järjestämismahdollisuudet
 - laitoshoidoa koskeva ratkaisu tulee perustella

Vammaispalvelut ja SHL

**Lainsäädännön uudistaminen
vireillä**

Vammaispalvelut ja SHL

- Vammaispalveluja koskevaa erityislakia sovelletaan, jos henkilö tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea suoriutuakseen tavanomaisen elämän toiminnoista
- Sosiaalihuoltolaki parantaa niiden henkilöiden asemaa, joilla ei ole oikeutta palvelujen saamiseen vammaislainsäädännön perusteella.
- Laki vaikuttaa merkittävästi myös niihin perheisiin, joissa on vammaisia lapsia. Jatkossa ehkäiseviä palveluja on mahdollista saada sosiaalihuoltolain nojalla. Lastensuojelun asiakkuus on tarpeen, jos perhe tarvitsee niiden lisäksi lastensuojelulain mukaisia tukitoimia.

Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän tehtävät 2013-2014

- **Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki sovitetaan yhteen** uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislainsäädännöksi eri vamma-ryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi
- **Selvitetään nykyisen vammaisia henkilöitä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet** ottaen huomioon
 - toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset
 - YK:n vammaissopimuksen kansalliselle lainsäädännölle asettamat velvoitteet
 - kehitysvammaisten asumista ja palveluja koskeva periaatepäätös sekä
 - sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamisen muu kokonaisuus
- **Työryhmä teki ehdotuksen uudeksi vammaisten henkilöiden palveluja koskevaksi erityislainsäädännöksi**
- - jatkotyö siirtynyt Sipilän hallitukselle

SHL ja lastensuojelu

Milloin tarvitaan lastensuojelua?

- **Lastensuojelun asiakkuus on tarpeen, jos lapsen terveys tai kehitys vaarantuu ja**
 1. perhepalvelut eivät riitä ja tarvitaan lastensuojelulain mukaisia tukitoimia
tai
 2. perhepalvelut riittäisivät, mutta välttämättömiä palveluja ei haluta ottaa vastaan ja sen takia tarvitaan lastensuojelun osaamista ja tukitoimia

Mitä palveluja ja tukitoimia saa lastensuojelun kautta?

- Lastensuojelussa työskentelee lastensuojelun asiantuntijoita. Asiakkaila on aina **oma lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä**
- Lastensuojelun asiakkaille tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia ovat:
 - lastensuojelulain mukainen taloudellinen tuki
 - tehostettu perhetyö
 - perhekuntoutus
 - lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle

Mitä muita palveluja saa lastensuojelun kautta?

- Samoja palveluja kuin ennenkin
- Lastensuojelulain perusteella voidaan myöntää mm.
 - tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen
 - lapsen ja hänen perheenjäsentensä kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja
- Kaikkia sosiaalihuoltolain mukaisia ja siinä mainittuja palveluja
- Huom! Terveystoimintolaissa oma säännös, joka koskee lastensuojeluasiakkaiden terveystoimintapalveluja ja lapsilla oikeus myös päivähoitolain mukaisiin palveluihin jne.

Mitä muuta uudistus pitää sisällään?

- Uudistus vahvistaa ehkäisevää työtä myös lastensuojelussa ja tekee mahdolliseksi asiakaslähtöisemmän työskentelyn
- Lastensuojelulain muutos mahdollistaa avohuollon sijoituksen käyttämisen myös niissä tilanteissa, joissa nyt ainoa mahdollisuus tehdä kiireellinen sijoitus
- Lakiin kiireellinen avohuollon tukitoimi
- Perhekuntoutus ensisijainen suhteessa lapsen sijoittamiseen yksin kodin ulkopuolelle edellyttäen, että lapsen edun mukaista

Kiireellinen avohuollon tukitoimi (37 b §)

- Jos lapsi jäljempänä 40 §:ssä mainitusta syystä tarvitsee kiireellisesti apua, voidaan 7 luvun mukaisia avohuollon tukitoimia järjestää kiireellisesti edellyttäen, että tukitoimet ovat lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä.

Lasta koskeva ilmoitusvelvollisuus laajenee

- Vastuuvelvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen myös tullille, rajavartiolaitokselle ja ulosottoviranomaiselle
- Lastensuojelun ilmoitusvelvollisille viranomaisille ja ammattihenkilöille velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, kun on syytä epäillä lapsen joutuneen henkeen tai terveyteen kohdistuneen rikoksen uhriksi.
(Koskee rikoksia, joista enimmäisrangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta)

Muutoksia lastensuojelulaissa

- 37 b § Kiireellinen avohuollon tukitoimi
- 38 § Lapsen kiireellinen sijoitus
- 38 a § Päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta
- 39 a § Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen
- 76 a § Asumisen ja toimeentulon turvaaminen jälkihuollossa

Lsl 76 a §

Asumisen ja toimeentulon turvaaminen jälkihuollossa

- Kun riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnon puuttuminen ovat olennaisena esteenä jälkihuollon piirissä olevan lapsen tai nuoren kuntoutumiselle, kunnan on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto.

UUSI PERHEHOITOLAKI

ja SHL

Uusi perhehoitolaki

- Uuteen **perhehoitolakiin** on koottu yhteen aiemmat perhehoitoa koskeneet sosiaalihuoltolain ja perhehoitajalain säännökset.
- Uudessa laissa on erotettu kaksi eri perhehoidon muotoa: toimeksiantosuhteinen perhehoito ja ammatillinen perhehoito.

Kelpoisuudet perhehoidossa

- Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa riittää perhehoitoon perehdyttävä valmennus sekä soveltuvuus tehtävään.
- Ammatillisen perhehoidon järjestäminen edellyttää, että toiminnasta vastaa vähintään kaksi perhehoitajaa, jotka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella ovat sopivia antamaan perhehoitoa.
- Lisäksi ainakin yhdellä hoitajalla on oltava tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

Hoidettavien määrä

- Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään neljää henkilöä.
- Ammatillisessa perhehoidossa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä,
- jos perhehoidossa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, jotka täyttävät perhehoitolain mukaiset kelpoisuusehdot.

jatkuu...

- Sekä ammatillisessa että toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa hoidettavien enimmäismäärään lasketaan mukaan myös hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt.
- Lisäksi hoidettavien määrä on suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

jatkuu...

- Sisarusten sijoittaminen samaan perhekotiin on kuitenkin mahdollista, vaikka perhekodissa ylittyisi neljän hoidettavan raja.
- Mikäli hoidettavana on yli neljä lasta eikä kyse ole sisaruksista, lapset tulee hoitaa ammatillisessa perhehoidossa.

Siirtymäsäännös

- Ne perhekodit, joissa on tällä hetkellä hoidettavana yli neljä lasta, ovat voineet jatkaa toimintaansa kuten ennenkin.
- Laissa olevalla siirtymäsäännöksellä turvataan se, ettei sijoituksiin tarvitse tehdä muutoksia.
- Ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua niin pitkään, kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää.

Miten perhehoitoa valvotaan?

- Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että perhehoitoon sijoitettu saa tarvitsemansa palvelut ja sijoitus toteutuu lain mukaisesti.
- Vastuu valvonnasta kuuluu sijoittamisen järjestävälle kunnalle silloinkin, kun hoidettavan perhehoito tapahtuu toisessa kunnassa.
- Lisäksi sijoittaneen kunnan on valvottava, että hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka se kunta järjestää, johon henkilö on sijoitettu.

Mitä ovat perustellut syyt ennalta ilmoittamattomaan valvontakäyntiin?

- Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.
- Perusteltu syy voi olla esimerkiksi perhehoidossa olevan oma pyyntö tehdä tarkastuskäynti tai muu kunnalle tullut ilmoitus, jossa epäillään perhekodissa olevan tarkastusta vaativia epäkohtia.
- Pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettut tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Mitä ovat ne perhekodissa tapahtuvat muutokset, joista perhehoitajan tulee ilmoittaa?

- Muutokseksi katsotaan esimerkiksi se, että perhekotiin tulee uusi hoidettava tai aiemmin tilapäisessä hoidossa ollut muuttaa perhekotiin jatkuvasti läsnä olevaksi.

Mihin perhehoitajan pitää ilmoittaa perhekodissa tapahtuvista muutoksista?

- Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijöille kaikkiin niihin kuntiin, joista perhekotiin on sijoitettu hoidettavia sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee. Ilmoittamisvelvollisuus koskee kaikkia perhehoitajia sopimustyyppistä riippumatta.

Perhehoitolain toimeenpano 1/2

- Perhehoidon laatusuositustyöryhmä
 - Kysely kunnille kesällä 2015
 - Raportti tuloksista lokakuun lopussa
 - Aineistoa sekä laatusuosituksen että lainsäädäntömuutosten valmisteluun
 - Työryhmän toimeksianto
 1. Perhehoidon toimintamallit ja prosessit
 2. Perhehoitajien saama valmennus, koulutus ja muu tuki
 3. Perhehoitoa saavien osallisuuden toteutuminen
 - Työryhmän toimikautta on jatkettu 31.5.2016 saakka

Perhehoitolain toimeenpano 2/2

- Kuntainfo perhehoitolain toimeenpanosta
 - Uuden lain keskeiset muutokset
 - tulossa lokakuussa 2015
- Usein Kysytyt Kysymykset perhehoitolain soveltamisesta STM:n nettisivuilla
 - <http://stm.fi/perhehoitolaki/ukk>

Laki omaishoidosta

- Omaishoidon tuki on hoidettavan henkilön sosiaalipalvelu, josta säädetään laissa omaishoidon tuesta (937/2005).
- Kunta päättää, missä laajuudessa se järjestää omaishoidon tukea ja kuinka paljon se osoittaa talousarviossa voimavaroja hoitopalkkioihin ja palveluihin.

Omaishoidon tuella...

- *tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.*
- Omaishoidon tuki perustuu kunnan hoidettavalle henkilölle tekemään päätökseen, jonka pohjalta tehdään omaishoitajan ja kunnan välinen omaishoitosopimus.

Tuen saajat

- Omaishoidon tuen saajia oli vuoden 2014 aikana 43 100. Heistä kaksi kolmasosaa (67 %) oli yli 65-vuotiaita.
- Omaishoidon tuen saajien määrä on kasvanut vuosittain, joskin melko hitaasti.
- Omaishoidon tuella hoidettavien osuus iäkkäistä henkilöistä kääntyi laskuun 2014.
- Omaishoidon palkkioita maksettiin 180,1 milj. euroa vuonna 2013 (+ sosiaaliturvamaksut).

Hoitopalkkio

- Omaishoidon tuki sisältää aina rahana suoritettavan hoitopalkkion.
- Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella.
- Hoitopalkkio suoritetaan omaishoitajalle.
- Hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta suoritetaan ennakonpidätys.

Omaishoidon tukena annettavat palvelut

- Omaishoidon tukena annettavien palvelujen kustannuksista ei ole valtakunnallista tilastoa.
- Omaishoidon tukeen sisältyviä palveluja voivat olla esimerkiksi apuvälinepalvelut, kotipalvelut ja kotisairaanhoido tai lyhytaikainen laitoshoido.
- Kansallisessa omaishoidon kehittämissuohjelmassa palvelujen kustannusten arvioitiin olevan samaa luokkaa kuin hoitopalkkioiden.

Hoitajan vapaapäivät

- Hoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.
- Kunta voi harkintansa mukaan järjestää sitovaa hoitotyötä tekeville omaishoitajille vapaapäiviä enemmän kuin kolme vapaapäivää kuukaudessa sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita.
- Kunta voi järjestää vapaapäiviä ja virkistysvapaita myös muille kuin sitovaa hoitotyötä tekeville omaishoitajille.

Kärkihanke

- Omaishoidon kehittämiseksi on varattu iäkkäiden kotihoidon ja kaikenikäisten kotihoidon kärkihankkeessa 1,7 miljoonaa euroa vuonna 2016, 3,7 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja 2,0 miljoonaa euroa vuonna 2018 eli yhteensä 7,4 miljoonaa euroa.
- Kärkihankkeen tavoitteeksi hallitus on asettanut mm. omaishoitajille nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannuksia alentavat palvelut.

Muiden kuin sopimuksen tehneiden omaishoitajien palvelut

- Hallitusohjelmaan sisältyy myös muiden kuin sopimuksen tehneiden omaishoitajien palvelujen parantaminen (vapaiden ja sijaishoidon järjestäminen).
- Tavoitteena on parantaa hoitavan omaisen jaksamista ja ennaltaehkäistä raskaampien palvelujen tarvetta.

SHL ja omaishoitajat

Läheisverkoston kartoittaminen (43§)

- Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä voidaan selvittää, miten asiakkaalle läheiset henkilöt osallistuvat asiakkaan tukemiseen.
- Omaisiin ollaan yhteydessä pääsääntöisesti vain asiakkaan suostumuksella, eikä laissa velvoiteta omaisia auttamaan.
- Omaisia kuullaan ilman asiakkaan suostumusta vain jos
 1. tietoa tarvitaan lapsen edun vuoksi tai
 2. tieto on välttämätön palvelutarpeen selvittämiseksi silloin, kun asiakas ei kykene vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan

Tuen tarpeet ja oma suunnitelma

Asiakkaan hoidossa olevat henkilöt (44 §)

- Asiakkaan hoidossa olevan lapsen **tai muun henkilön** hoidon ja tuen tarve on selvitettävä
 - kun asiakkaalle annetaan avo- tai laitoshuollon palveluita ja hänen kykynsä huolehtia on heikentynyt (koskee erityisesti päihdehuollon ja mielenterveyden palveluita)
 - kun hoidosta vastaava henkilö aloittaa tutkintavankeuden tai vankeusrangaistuksen
- **Riittävä hoidon ja tuen tarve varmistetaan tarvittaessa tapaamalla hoidettavaa tai lasta**
- **Jos tuen tarve on ilmeinen, ohjataan hakemaan sosiaalipalveluja tai ilmoitetaan asiaa hoitavalle viranomaiselle (35 §)**
- Toimiminen ilman asiakkaan suostumusta:
 1. lapsen etu
 2. asiakas ei kykene vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan

Miten lakeja
sovelletaan
käytännössä?

Keissi 1:

- Perheessä kolme kouluikäistä lasta, joista yksi kehitysvammainen. Kehitysvammaiselle lapselle on vammaispalvelujen kautta järjestetty palveluohjaajan käynnit sekä tukihenkilö.
- Lapsen kouluunmenon lähestyessä vammaispalvelun työntekijä keskustelelee vanhempien kanssa uudesta tilanteesta. Käy ilmi, että vanhemmat ovat eroamassa. Lapset asuvat vuoroviikoin isän ja äidin luona. Äiti on ollut pitkään sairauslomalla. Keskustelu käydään äidin kotona, jossa vammaispalvelutyöntekijällä herää huoli. Koti on huonossa kunnossa ja vaikuttaa siltä, että äiti ei jaksakaan hoitaa lapsia ja elämänhallinnassa on muutenkin ongelmia.
- Mitä palveluja ja kenelle?

Keissi 2:

- Perhe, jossa kolme lasta, joista kaksi lievästi kehitysvammaisia. Myös isä on lievästi kehitysvammainen. Vammaisilla lapsilla on tukihenkilöt ja he käyvät erityiskoulua.
- Vanhemmat eronneet. Äiti on lähtenyt toiselle paikkakunnalle opiskelemaan. Isä ja äiti ovat keskenään sopineet, että isä ottaa vastuun lapsista, joten lapset muuttaneet isän luokse. Vammaispalveluissa herää huoli, sillä tilanne kotona on sekava ja lapset huonolla hoidolla.
- Mitä palveluja ja kenelle?

Keissi 3:

- Erittäin vaikeavammainen täysi-ikäinen henkilö. Puoliso omaishoitaja. Muuttivat syrjäkylille. Talo on erittäin alkeellinen, puulämmitteinen, vedet kannettava kaivosta ym. Omaishoidon vapaat järjestetty kotiin ostopalveluna. Vammaispalvelulla huoli puolison jaksamisesta, omaishoidon lisäksi ei muita palveluja.
- Mitä palveluja ja kenelle?

Keissi 4:

- 65-vuotias lonkkavikainen mies. Pystyy kävelemään n. 50 metrin matkan, liukkaalla tarvitsee apuvälineen tai saattajan. Asuu syrjässä, ei joukkoliikennevälineitä. Hakee vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua.
- Mitä pitää selvittää avuntarvetta arvioitaessa? Entä millainen päätös?

Keissi 5:

- 60-vuotias nainen sairastaa etenevää neurologista sairautta. Asuu yksin, koska jäänyt juuri leskeksi. Mies avustanut runsaasti tähän asti. Aikuiset lapset perheineen asuvat samalla asuinalueella.
- Aamuisin tarvitsee apua vaatteiden pukemisessa alaraajoihin sekä aamupalan valmistuksessa ja ajoittain ruokailussakin. Päiväsaikaan tarvitsee apua katetroinnissa noin neljän tunnin välein, ruokailussa, asioinnissa sekä kodinhoidossa. Iltatoimissa tarvitsee toisen henkilön apua, ajoittain runsaasti. Yöaikana yleensä tarvetta katetointiin yhden kerran. Pystyy vielä itse vaihtamaan asentoa sängyssä. Joskus tarvitsee enemmänkin apua öisin.
- Minkälainen palvelukokonaisuus ja minkä lain nojalla?

KIITOS!